

Introduktion och mottagande av nyanlända elever

En kartläggning av nuläget i Södermanland
läsåret 2013/2014

Titel: Introduktion och mottagande av nyanlända elever
Utgiven av: Länsstyrelsen i Södermanlands län, Europeiska Flyktingfonden,
Regionförbundet Sörmland
Utgivningsår: 2014
Författare: Hanna Simola
Foto: Omslagsbild Bybloo Kommunikation
Diariernr: 851-4636-2013
Rapportnr: 2014:9
ISSN-nr: 1400-0792

Rapporten finns på: www.lansstyrelsen.se/sodermanland/publikationer

Eller kan beställas hos
Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 Nyköping
Tel: 010-223 40 00

Innehållsförteckning

Förord.....	4
Inledning.....	5
Definitioner	6
Sammanfattande analys.....	8
Mottagande.....	8
Introduktion	8
Att kartlägga elevers tidigare kunskaper och erfarenheter	9
Organisatoriska modeller på grundskolan	10
Organisatoriska modeller på gymnasiet: Språkintröduktion	11
Undervisningens innehåll.....	11
Reflektioner.....	13
Referenslista.....	15
Bilaga 1: Mottagning och introduktion av nyanlända elever i Södermanlands län	16
Katrineholm.....	16
Gnesta	20
Eskilstuna.....	22
Strängnäs.....	26
Oxelösund	29
Nyköping	32
Trosa.....	36
Flen.....	38
Vingåker	40

Förord

Södermanland är ett län som i förhållande till sin befolkning har en stor inflyttning från andra länder. Närmare hälften av de nyanlända är barn och börjar skolan i sitt nya land. Omkring en tiondel av dem är ensamkommande barn.

Det är en utmaning för skolan att anpassa insatserna till barn med ett annat modersmål och en annan bakgrund än de infödda barnens. Många kommuner i länet signalerar att skolan behöver hjälp med kompetensutveckling och ekonomiska resurser för att klara av att ta emot eleverna på ett gott sätt. Det finns ett tydligt önskemål i länet av insatser från Länsstyrelsen för att möta behoven i skolan. Ingen annan aktör fyller denna funktion på länsnivå idag.

Länsstyrelsen har därför tagit initiativ till ett projekt som bland annat riktar sig till skolan. Projektets inriktning har inledningsvis varit att stärka kvaliteten i mottagandet av ensamkommande barn i hela länet. Fortsättningsvis koncentreras projektet till insatser i skolan som kommer alla elever till del.

I denna rapport redogörs för hur introduktionen och mottagandet av nyanlända elever, däribland ensamkommande barn, fungerar i länets kommuner. Förhoppningen med kartläggningen är att en ökad kännedom om nyanlända elevers utbildningsvillkor kommer att underlätta kommuners möjligheter att vidta åtgärder för en bättre skolgång för samtliga elever i länet.

Författare till rapporten är Hanna Simola som arbetar med skoldelen inom projektet. Hon är lärare med en lång erfarenhet av arbete med nyanlända elever på gymnasiets språkintröduktion.

Nyköping 2014-04-07

Liselott Hagberg

Landshövding i Södermanlands län

Inledning

Alla barn och ungdomar - oavsett om man är svensk eller ej, inte har uppehållstillstånd eller är gömd - har rätt att gå i skolan i Sverige. Undervisningen ska vara individualiserad och utgå från varje enskild elevs behov och förutsättningar. Enligt skollagen ska utbildningen även vara likvärdig. Att ta emot nyanlända elever, däribland ensamkommande barn, är en viktig och komplex uppgift för skolor. Inte minst för att nyanlända elever allmänt sätt har svårare att nå skolans kunskapskrav än elever födda i Sverige. För de elever som kommit sent till Sverige är utmaningen särskilt stor. I Skolverkets allmänna råd (2008) framhålls det att det är huvudman för skolan som ansvarar för att utforma tydliga riktlinjer för mottagande av nyanlända elever och att se till att skolans personal och berörda instanser i samhället är bekanta med dessa. Information ska även finnas lättillgänglig, med andra ord översatt till aktuella språk, för elever och vårdnadshavare (Skolverket, 2008).

Svenska skolmyndigheter har dock konstaterat flera brister när det gäller nyanlända elevers skolgång. När Skolinspektionen 2009 granskade 14 kommuner och 34 skolor, visade det sig att det inte tas tillräcklig hänsyn till nyanlända elevers bakgrunder, förutsättningar och behov. Det visade sig också att det ofta saknades beredskap och kunskap för mottagande av nyanlända elever samt att undervisningen inte var lämplig (Skolinspektionen, 2009:6). Överhuvudtaget verkar det råda en bristande kunskap om dels nyanlända elevers rätt till utbildning, dels kring det rättsliga ramverket. Sammanställningen över Skolinspektionens regelbundna tillsyn under 2011 visade att de områden där brister ofta anmärks på är områden som även är viktiga för nyanlända elever; arbete med att förebygga kränkande behandling samt utredning och åtgärder för elever med behov av särskilt stöd, inklusive studiehjälper på modersmålet (Skolinspektionen 2012). I skrivande stund granskar Skolinspektionen ett antal kommuner, där ibland en sörmländsk, hur de arbetar för att ge nyanlända elever möjlighet att nå tillräckliga kunskaper i svenska och samtidigt nå kunskapskraven i alla ämnen. Det ska bli intressant att se vad granskningen visar.

Begreppet nyanlända elever saknas ännu i gällande författningar men i departementskrivelsen Utbildning för Nyanlända (DS2013:6) definieras *en nyanländ elev* som en elev som anlänt till Sverige och påbörjat sin utbildning i Sverige efter den tidpunkt då skolplikten normalt inträffar. En elev ska dock inte anses som nyanländ efter fyra års skolgång. Skolverket menar att en nyanländ elev är en elev som anländer till Sverige nära skolstarten eller under sin skoltid i grundskolan, gymnasieskolan eller särskolan och som inte har svenska som modersmål och som bristfälligt eller inte alls behärskar det svenska språket (Skolverket, 2008). Nihad Bunar, professor vid Barn och ungdomsvetenskapliga institutionen på Stockholms universitet och som bland annat leder ett forskningsprojekt som ser på hur nyanlända elever tas emot i skolan, menar att två år kan ses som en tidsgräns för barn och ungdomar som anländer till Sverige eftersom det är så länge som staten täcker kommunens omkostnader för introduktion och etablering (Bunar, 2010).

Det är få nyanlända elever som klarar grundskolan. Ju äldre barnen är när de kommer till Sverige desto svårare får de att få godkända betyg i alla ämnen. Detta gäller särskilt barn som är äldre än nio år när de börjar svensk skola (www.skolinspektionen.se). Våren 2013 kompletterade Skolverket tidigare redovisad betygsstatistik med kategorin nyinvandrade elever (nyanlända elever), d.v.s. barn och ungdomar som invandrat till Sverige de senaste fyra åren. Här kan man se att det endast var tre elever av tio som var behöriga att söka till gymnasieskolans nationella program. Nyanlända elevers meritvärde var 127,1 jämfört med svenskfödda elevers 216,1 (max är 320). När det gäller Södermanland saknas en del uppgifter. Bland de kommuner där uppgifter om

genomsnittligt meritvärde redovisas skiljer sig resultaten avsevärt; från 51,9 i Katrineholm till 124,3 i Flen (www.skolverket.se).

Forskning om nyanlända och utbildning är mycket begränsad, både i Sverige och internationellt. Det som dock lyfts fram som avgörande för framgång för alla elever är lärarkompetens, inklusive kännedom om regelverk och styrdokument, tilltro till elevens förmåga, goda kontakter mellan hem, elever och lärare i olika ämnen samt arbetet med undervisning i modersmål och tillgång till studiehandledning på detsamma. Elevens språkliga förmåga är en viktig kompetens som bör tillvaratas. Att kunna använda sitt modersmål för att exempelvis förstå ett begrepp eller ämnesområde kan ha en stor betydelse för elevens kunskapsinhämtande. Av denna anledning blir modersmålsundervisningen och studiehandledning på modersmålet viktiga. Lärarens kunskap om språkutveckling och flerspråkighetsutveckling, liksom ett samarbete mellan klasslärare/ämneslärare och modersmålslärare och/eller studiehandledare på modersmål är också väsentliga faktorer för en lyckad kunskapsinhämtning (Skolinspektionen, 2013).

Syftet med denna kartläggning är att ge en bild av hur mottagandet och introduktionen av nyanlända elever ser ut i Södermanland idag utifrån de enheter och skolor som kartläggningen omfattar, att identifiera utvecklingsområden samt skapa ett underlag för ett framtida förändringsarbete. Länets samtliga kommuner har besökts, men då kommunerna har olika förutsättningar i form av exempelvis erfarenhet av att ta emot nyanlända elever ges inga entydiga beskrivningar eller enhetliga förslag på utvecklingsområden som passar alla. Kartläggningen baseras på intervjuer med kommunala utbildningschefer, rektorer/skolledare, samordnare och lärare med ansvar för nyanlända elever.

Definitioner

Med hjälp av Jeanette Källstad från Länsstyrelsen i Västmanlands län (2012), definieras nedan några av de begrepp som används i texten:

Ensamkommande barn

Med ensamkommande barn avses person under 18 år som söker asyl eller har fått uppehållstillstånd i Sverige och som är skild från båda sina föräldrar eller annan legal vårdnadshavare.

Introduktion

Introduktionen är elevens första tid i kommunen och i den nya skolan. Under den här tiden utvecklar kommunen/skolan de viktigaste kontakterna med eleven och viktiga personer runt eleven. I skolan förbereds eleven på att lära känna elever och lärare samt att stegvis hantera den ordinarie undervisningen. En viktig del av introduktionsarbetet är att kartlägga elevens tidigare erfarenheter och kunskaper för att ha ett underlag för det fortsatta arbetet.

Förberedelseklass/Internationell klass

Dessa är till för elever som nyligen anlänt till Sverige och som inte kan tillräckligt mycket svenska för att börja i en ordinarie klass. Syftet är att ge varje elev kunskaper i det svenska språket så att man får en bra grund för att sedan klara av arbetet i en ordinarie klass. Undervisningen sker på svenska och man får oftast studiehandledning på sitt modersmål. Hur länge man stannar i en

förberedelseklass/internationell klass beror på elevens förkunskaper samt de personliga förutsättningarna. Vistelsetiden är på väg att regleras till ett år.

Språkintrouktion

Den utbildning som tidigare hette individuella programmet har i och med den nya skollagen delats upp på fem introduktionsprogram där språkintrouktion är en av dem. Språkintrouktion vänder sig till ungdomar som nyligen har anlänt till Sverige. Syftet med språkintrouktion är att erbjuda

nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket. Språkinstruktionen ska även innehålla de grundskole-och gymnasieämnen som eleven behöver för sin fortsatta utbildning och som eleven inte har godkända betyg i. Vidare får språkinstruktionen även innehålla andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling, exempelvis olika motivationshöjande insatser och praktik. En elev på Språkinstruktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den plan (individuell studieplan) för utbildningen som gällde när utbildningen inleddes. Om eleven har medgett att planen ändras, har eleven rätt att fullfölja den ändrade planen. Planen ska innehålla utbildningens syfte, längd och huvudsakliga innehåll. Utbildningen på språkinstruktion ska som huvudregel motsvara heltidsstudier.

Inkludering

Begreppet inkludering kommer från det engelska uttrycket ”inclusion” och används allt oftare i skolsammanhang. Inkludering åsyftar rätten till deltagande i det sociala livet i skolan/samhället utifrån ens egna förutsättningar. Vid inkludering ges alla deltagare möjlighet att göra sin röst hörd och har verklig möjlighet att påverka. Det handlar därför om ett ömsesidigt utbyte och inte om att en minoritetsgrupp ges rätt att integreras i en majoritetsgrupp på majoritetsgruppens villkor.

Studiehandledning på modersmålet

Studiehandledning på modersmålet är en stödinsats som regleras av elevens rätt till särskilt stöd. Elever som nyligen kommit till Sverige och inte kan tillräckligt mycket svenska för att följa undervisningen på svenska kan få studiehandledning på sitt modersmål. Om det befaras att en elev inte kommer nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i ett enskilt ämne, ska detta anmälas till rektorn av aktuell lärare. Rektorn ska se till att behovet utreds. Väljer rektor att sätta in studiehandledning på elevens modersmål ska den ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som ska uppnås.

Modersmålsundervisning

Modersmålsundervisning är ett eget ämne i grundskolan och gymnasieskolan. Elever som har ett annat modersmål än svenska eller talar ett annat språk än svenska hemma kan få modersmålsundervisning i skolan. För nationella minoritetsspråk gäller att undervisning kan ges till barn som inte talar språket hemma varje dag. Alla elever ska dock ha grundläggande kunskaper i språket för att ha rätt till undervisning i ämnet modersmål. Elevens rektor i samverkan med modersmåls lärare avgör om eleven har grundläggande kunskaper i språket och därmed förutsättningar att nå målen i kursplanen för ämnet modersmål.

Sammanfattande analys

Syftet med kartläggningen är, som tidigare nämnts, att ge en bild av hur mottagandet och introduktionen av nyanlända elever ser ut i Södermanland idag utifrån de enheter och skolor som kartläggningen omfattar, att identifiera utvecklingsområden samt skapa ett underlag för ett framtida förändringsarbete.

Följande analys beskriver skolans uppdrag inom aktuella områden och sätts i relation till vad kartläggningen visar om länet i stort. Samma lagar och regler gäller för nyanlända elever som för alla andra elever i skolan med några få undantag. Speciellt betydelsefulla är de bestämmelser som gäller skolans likvärdighet, elevernas tillgång till utbildning och särskilt stöd samt utbildningens anpassning till elevens individuella behov (Källstad, 2012).

I analysen hänvisas till Skolverkets allmänna råd, skolans författningar (lagar, förordningar och föreskrifter) och till aktuell forskning inom ämnet. Skolverkets allmänna råd för nyanlända (2008) utgår från skolans författningar och syftet med dem är att påverka utvecklingen i en viss riktning och att främja en enhetlig rättstillämpning. Råden ska därmed följas om inte kommunen eller skolan tydligt kan visa att man uppnår kraven i bestämmelserna på annat sätt (a.a.).

Mottagande

Enligt Skolverkets allmänna råd för utbildning av nyanlända (2008) bör kommuner ha tydliga riktlinjer för mottagande av nyanlända elever. Dessa ska vara utformade så att de öppnar upp för individanpassade lösningar. Detta för att mottagandet och den fortsatta introduktionen inte ska bli densamma för alla utan hänsyn till den enskilda elevens bakgrund och behov. Det är också av stor vikt att samtlig berörd personal, som på något sätt är involverade i mottagandet, har kännedom om dem.

Södermanlands samtliga kommuner ingår i kartläggningen. Trosa, Nyköping, Vingåker samt Katrineholm har kommunala riktlinjer för mottagande av nyanlända elever. Lokala riktlinjer på skolan finns på Språkin introduktionerna i Nyköping och i Strängnäs, den besökta språkin introduktionen i Eskilstuna (det finns tre stycken) samt på grundskolorna i Strängnäs. Utvecklingsområden som framkom i intervjuerna var att riktlinjerna inte tycks vara kända hos hela personalen. Vissa kommuner uppgav också att dokumenten behöver revideras.

Oxelösund, Flen och Gnesta har vare sig lokala eller kommunala nedskrivna riktlinjer. Strängnäs och Eskilstuna saknar kommunala riktlinjer.

Introduktion

Skolan bör ha tydliga rutiner för hur mottagandet och introduktionen ska gå till. Det bör också fastställas vilket innehåll skolintroduktionen ska ha. Vidare bör skolan återkommande ge eleven och elevens vårdnadshavare information om skolans värdegrund, mål och arbetssätt (Skolverket, 2008).

I samband med eller i anslutning till den första kontakten med eleven och elevens vårdnadshavare skrivs eleven in på skolan. Den nyanlända elevens introduktion, tydliggörandet av elevens bakgrund och kunskaper samt den individuella planeringen kan inte ske vid ett enda tillfälle. Vid de första mötena kan dock skolan få en översiktlig bild av elevens kunskaper och utbildningsbehov. Även en preliminär planering kan göras efter en kortare period (a.a.). Samtliga av de besökta skolorna och enheterna har ett så kallat mottagnings-/inskrivningssamtal med eleven. Endast några få skolor har som rutin att ordna uppföljningssamtal för att fortsätta

introduktionen när eleven landat i den nya skolmiljön. I de kommuner där det finns särskilda enheter som tar emot nyanlända elever, har man samtal både på enheten samt på skolan där det är tänkt att eleven ska gå. I de flesta fall tycks ansvaret till största del vila på svenska som andraspråksläraren och läraren i förberedelseklass/internationell klass, detta trots att eleven har en mentor, som förväntas fylla på med information och samtal om hur det går inom ramen för det vardagliga arbetet.

Att kartlägga elevers tidigare kunskaper och erfarenheter

Skolverkets allmänna råd (2008) lägger stor vikt vid att skolan grundligt ska kartlägga elevens tidigare kunskaper och erfarenheter för att undervisningen ska kunna anpassas till den enskilda eleven. Skolan bör:

- kartlägga elevens läs- och skrivförmåga samt kunskaper i modersmålet, i svenska och i andra språk,
- kartlägga elevens kunskaper i olika ämnen beträffande begrepp, förståelse och förmåga till problemlösning,
- ha rutiner för hur och av vem kartläggningen ska genomföras och dokumenteras,
- genomföra kartläggningen fortlöpande genom återkommande strukturerade samtal med eleven och, om möjligt, elevens vårdnadshavare
- överväga vilka för- respektive nackdelar undervisning i klass eller särskild grupp innebär för den aktuella eleven,
- ha beredskap att förändra sin organisation (Skolverket, 2008:12).

Att göra en pedagogisk kartläggning av en elevs tidigare erfarenheter och kunskaper i alla ämnen då eleven ännu inte behärskar det svenska språket är en stor utmaning för skolorna. Det är också viktigt att den individuella stöd och den undervisning eleven får planeras och utgår från elevens kunskaper och styrkor och inte i första hand fokuserar på elevens eventuellt bristande språkförmåga. De allmänna råden betonar därför vikten av att lärare samarbetar i kartläggningsarbetet: "För att få en så god bild som möjligt av elevens tidigare kunskaper och förmågor är det av stor vikt att klasslärare och ämneslärare samarbetar med modersmålsläraren eller den lärare som ger studiehandledning på modersmålet" (Skolverket, 2008:12). Enligt de allmänna råden behöver eleven och skolan även tid för att skolan ska kunna dokumentera information. Kartläggningen kan därför inte ske vid något enstaka tillfälle utan måste genomföras stegvis. Då planeringen bör bygga på elevens förutsättningar innebär detta att den individuella studieplaneringen som upprättats måste revideras med utgångspunkt i elevens behov. Kartläggningen av elevens kunskaper bör också vara bred. Lärarna i de olika ämnen behöver få insikt i vad och hur eleven tidigare har lärt sig för att kunna förstå elevens tänkande och stödja lärandet (Skolverket, 2008).

De flesta skolor som besökts redogör för att de gör en typ av kartläggning av elevens tidigare kunskaper och erfarenheter vid inskrivnings-/mottagningssamtalet i skolan. Den genomförs genom samtal med eleven där han/hon svarar på frågor som rör tidigare skolgång samt vilka ämnen som lästs. Här visar dock eleven inte sina faktiska kunskaper på något sätt. Kartläggning av kunskaper i modersmålet eller i övriga ämnen sker sällan strukturerat. Det är även mycket ovanligt att ämneslärarna kartlägger elevens tidigare kunskaper i samarbete med studiehandledare eller modersmålslärare. Det mest förekommande är också, efter att man gjort en ytlig kartläggning vid inskrivnings-/mottagningssamtalet, att en bedömning av elevens svensk kunskaper görs genom t ex olika prov när eleven börjar i skolan. Denna bedömning ligger sedan till grund för nivå- och grupplaceringar av olika slag (Jmf. Källstad, 2012). Det förekommer också skolor som väntar med kartläggningar av elevens tidigare kunskaper och erfarenheter tills Skolverkets kartläggningsmaterial kommer. Endast en enhet samt en skola i Södermanland, interkulturella

enheten i Katrineholm och Sävstaskolan i Vingåker, gör en kartläggning av elevers tidigare kunskaper och erfarenheter som sig bör enligt Skolverkets allmänna råd för utbildning av nyanlända elever (2008).

Även om de flesta skolorna och enheterna, genom samtal med eleven, tar reda på tidigare skolbakgrund, är det brukligt att grupplaceringen blir densamma för i princip alla nyanlända elever. Detta för att skolan grundar grupplaceringen enbart på kunskaper i det svenska språket (Jmf. Källstad, 2012).

Organisatoriska modeller på grundskolan

Inom grundskolan är det vanligt att organisera undervisningen för nyanlända elever i särskilda undervisningsgrupper. Dessa går under olika namn, exempelvis internationell klass och förberedelseklass. Denna organisatoriska undervisningsform finns varken omnämnd eller reglerad i något av skolans styrdokument. Olika kommuner har olika modeller, vilket gör att man inte kan tala om ett uniformt system (Källstad, 2012). Här är det av vikt att påpeka att skolans författningar inte styr hur undervisningen ska organiseras för nyanlända elever. De nyanlända eleverna har samma rättigheter till utbildning och skola som alla andra elever. Elever som är i behov av särskilt stöd ska erbjudas ett sådant stöd men formen kan variera. Elevgruppen som sådan är mycket blandad. Eleverna har kommit till Sverige av olika anledningar och med olika bakgrund. Vissa har aldrig gått i skola medan andra har längre skolbakgrund än jämnåriga svenska elever. Det kan därmed antas att behovet av stöd och lämplig undervisningsform även varierar stort inom gruppen nyanlända elever (a.a.).

De flesta grundskolor som deltagit i kartläggningen har någon form av särskild undervisningsgrupp för nyanlända elever. I Katrineholm, Vingåker, Eskilstuna, Strängnäs, Flen och Nyköping placeras eleven i förberedelseklass/internationell klass. De särskilda undervisningsgrupperna ska ge eleverna grundläggande kunskaper i det svenska språket men samtidigt ta till vara och utveckla ämnes-kunskaperna (Skolverket, 2008). Bunar (2010) menar att det bör göras en enskild bedömning för varje elev huruvida en särskild undervisningsgrupp är lämplig eller ej. I de fall eleven går i en särskild undervisningsgrupp ska det från dag ett upprättas ett nära samarbete med den ordinarie klassen och eleven ska delta i alla aktiviteter som inte kräver en hög kunskapsnivå i det svenska språket (Bunar, 2010). I ovanstående kommuners förberedelseklasser/internationella klasser läggs tonvikten på det svenska språket. I de flesta fall har eleverna tillgång till och läser grundskolans övriga ämnen efter ålder och förmåga. Ett fåtal av de skolor som kartläggningen omfattar har ett samarbete från början med den ordinarie klassen. Värt att nämna är att många skolor och enheter lyfter fram den engagerade personalen i de särskilda undervisningsgrupperna som en stor framgångsfaktor. I flera fall fortsätter de att vara viktiga personer för eleverna även efter att de lämnat gruppen.

Ofta är det läraren i förberedelseklassen/internationella klassen som bedömer när en elev är redo att slussas över till en ordinarie klass. Den vanligaste vistelsetiden verkar ändå vara 1-2 år. Många skolor redogör också för att övergångsprocessen många gånger ifrågasätts av mottagande lärare som vill vara säkra på att eleverna verkligen kan tillräckligt mycket svenska innan de flyttas över. Bunar (2010) menar att i de fall förberedelse klass/internationell klass anses erforderligt, ska tiden i den klassen strikt begränsas, max 6-12 månader. Efter denna tid tycks nackdelarna, såsom segregering, vara större än fördelarna. Överflyttningen till ordinarie klass ska också vara en ständigt pågående process som startar från första dagen i skolan (Bunar, 2010). Utbildningsdepartementet föreslår att tiden i förberedelse klass/internationell klass inte får överstiga ett år, eller, vid särskilda fall, två år (DS 2013:6).

I Trosa, Oxelösund och Gnesta inkluderas eleven direkt i ordinarie klass. Det verkar i de flesta fall ändå vara så att eleverna, trots att de är i en ordinarie klass, inte läser alla ämnen som sina klasskamrater, stor vikt läggs vid det svenska språket.

Viktigt att poängtera är en elev i grundskolan (och grundsärskolan eller specialskolan) har rätt att

fullfölja den högsta årskursen, även om skolplikten upphör därförinnan. Eleven har också rätt, om han/hon inte har uppnått de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolform, att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år (Skolverket, 2014).

Organisatoriska modeller på gymnasiet: Språkintröduktion

Språkintröduktion är ett av fem intröduktionsprogram som sedan hösten 2011 ersatt de tidigare individuella programmen. Dessa vänder sig till elever som inte uppnått behörighet till nationella program i gymnasieskolan. De fem programmen har olika syften och delvis olika innehåll. De har alla gemensamt att de ska leda till fortsatta studier eller underlätta för ungdomarna att etablera sig på arbetsmarknaden. Innehållet på programmen ska planeras utifrån elevens behov och förutsättningar och på så sätt ge fler elever en möjlighet att nå målen med utbildningen (Skolverket, 2011).

Enligt Skolverkets stödmaterial om intröduktionsprogrammet Språkintröduktion (2013) vänder sig programmet till ungdomar som nyligen anlänt till Sverige. Syftet med utbildningen är att eleverna efter Språkintröduktion ska kunna gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning. Tyngdpunkten i utbildningen ska vara på det svenska språket, men utbildningen ska även innehålla övriga grundskole- och gymnasieämnen som den aktuella eleven behöver för sin fortsatta utbildning. Språkintröduktion får även innehålla andra insatser som anses gynna den enskilda eleven, till exempel praktik. Utbildningen ska påbörjas senast första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. För asylsökande och för dem som vistats i Sverige med tidsbegränsat uppehållstillstånd gäller istället att utbildningen ska påbörjas innan eleven fyllt 18 år. Det finns ingen angiven tidsgräns för Språkintröduktionen. Istället är det en individuell bedömning av när eleven kan gå vidare till exempelvis till ett annat intröduktionsprogram eller till ett nationellt program (Skolverket, 2013). En elev ska dock inte anses som nyanländ efter 4 års skolgång i Sverige enligt utbildningsdepartementets förslag (DS 2013:6). En elev som påbörjat ett intröduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen enligt den plan (individuell studieplan) som gällde när utbildningen påbörjades, detta trots att eleven fyller 20 år. Om eleven gett sitt medgivande kan planen ändras (Skolverket, 2011, 2014). Här är det av vikt att påpeka att den individuella studieplanen ska, precis som vid alla gymnasiala studier, ange vad som ska hända efter intröduktionsprogrammet. Planen ska innehålla utbildningens syfte, längd och huvudsakliga innehåll. Detta betyder att den individuella studieplanen ska visa vad som för tillfället görs, vad som har gjorts, men också vad som kommer att göras. En ny individuell studieplan ska därmed inte upprättas varje år för elever som går på intröduktionsprogrammen. Organisationen av Språkintröduktion kan som ovan antytt se olika ut och ska anpassas individuellt för varje enskild elev. Det finns möjligheter att integrera språkintröduktionselever med elever på andra program inom ramen för utbildningen (Källstad, 2012).

De gymnasieskolor som deltagit i kartläggningen har organiserat sin undervisning på liknande sätt. Gemensamt för samtliga är att skolorna har eleverna inom Språkintröduktion indelade i olika nivågrupper. Nivågrupperna baseras på kunskaper i det svenska språket. Inga exempel på nivåindelning som baseras på exempelvis tidigare skolgång eller kunskaper i andra ämnen har påträffats. Det vanligaste är att Språkintröduktionseleverna får sin undervisning i olika ämnen i sin egen klass, tillsammans med andra nyanlända elever. Det som skiljer skolorna åt är att eleverna på Språkintröduktion på vissa skolor läser svenska till motsvarande årskurs 6 för att sedan gå vidare till annat intröduktionsprogram, medan språkintröduktionselever på andra skolor läser svenska till motsvarande årskurs 9 för att sedan exempelvis söka sig vidare till annan utbildning.

Undervisningens innehåll

Enligt skolverkets allmänna råd för utbildning av nyanlända elever (2008) ska nyanlända elever få möjlighet att så fort som möjligt fortsätta sitt lärande i alla ämnen. Språkintröduktion ska exempelvis innehålla de ämnen som eleven behöver för sin fortsatta skolgång (Skolverket, 2008).

Majoriteten av skolorna som deltagit i kartläggningen har en utbildning för nyanlända som är

alltför inriktad på studier i det svenska språket. I vissa fall tar det lång tid innan eleverna får tillgång till fler ämnen. En förutsättning för att snabbt kunna fortsätta sitt lärande i alla ämnen på en hög kognitiv nivå är studiehandledning på modersmålet. Enligt skolförordningen (SFS 2011:185, 5 kap 41§) och gymnasieförordningen (SFS 2010:2039, 9 kap 9§) har en elev rätt till studiehandledning på modersmålet om han/hon behöver det. Studiehandledningen har som syfte att stödja ämnesundervisningen via modersmålet. För att detta ska bli effektivt och ge resultat bör ämnesläraren och studiehandledaren samarbeta.

Kartläggningen visar att studiehandledning på modersmålet är ett område som bör utvecklas inom Södermanlands län. Få skolor använder sig av studiehandledning på modersmålet i den utsträckning som behövs. Majoriteten beskriver svårigheter med att hitta kompetent personal inom olika språkgrupper, andra verkar inte se möjligheterna med studiehandledning på modersmålet (Jmf. Källstad, 2012). Ett gott exempel på strukturerad studiehandledning på modersmålet finns på Interkulturella enheten i Katrineholm. Där har man tagit ett beslut på kommunnivå att varje elev har rätt till en timmes studiehandledning på modersmålet per vecka de tre första åren i Sverige. Det betyder att om det exempelvis går 10 arabisktalande barn i en grupp, har man inom denna tillgång till 10 timmar studiehandledning på arabiska. Här fungerar även samarbetet mellan lärarna och studiehandledarna väl.

I början kan en studiehandledare även spela en viktig roll som "kulturöverbyggare" och hjälpa eleven att förstå skolans rutiner. Internationell forskning visar exempelvis att en framgångsfaktor för nyanlända elever är att ha två mentorer, en från majoritetsbefolkningen och en som delar den nyanländes modersmål (Bunar, 2010).

Reflektioner

Skolverkets allmänna råd för utbildning av nyanlända (2008) utgår från skolans författningar och dessa ska följas om inte kommunen eller skolan tydligt kan visa att man uppnår kraven i bestämmelserna på annat sätt. Häpnadsväckande är dels att inte många kommuner verkar följa de allmänna råden, dels att det ser så olika ut i länet (vilket kanske är naturligt) när det gäller att ta emot och organisera nyanlända elevers utbildning. Även om Södermanland har en lång tradition av att ta emot människor från andra länder och kulturer är det ändå många södermanländska kommuner som inte har ett organiserat mottagande och introducerande av nyanlända elever. Nyanlända elever har dock samma rättigheter till utbildning och skola som alla andra elever. Huvudmannens och rektors ansvar är detsamma för dessa elever som för vilka som helst. Här är det förbluffande att se att ansvaret, i de flesta kommuner, istället läggs på svenska som andraspråklärarna, lärarna i förberedelseklass/internationell klass (på grundskolan) och Språkintröduktion (på gymnasiet).

Att det görs så få pedagogiska kartläggningar av elevers tidigare kunskaper och erfarenheter är också oroväckande. Detta trots att de allmänna råden (Skolverket, 2008) påpekar vikten av att skolan grundligt ska kartlägga elevens tidigare kunskaper och erfarenheter för att undervisningen ska anpassas till den enskilda eleven. Det verkar också vara vanligt förekommande, i de fall förberedelseklass/internationell klass eller Språkintröduktion finns, att i princip placera alla nyanlända i samma grupp. Detta beror på att man grundar sin placering enbart i kunskaper i det svenska språket, istället för att se till elevens samtliga kunskaper och erfarenheter. Enligt de allmänna råden (Skolverket, 2008) ska nyanlända elever ges möjlighet att så fort som möjligt fortsätta sitt lärande i alla ämnen. En förutsättning för att detta ska kunna ske är ofta strukturerad studiehandledning på modersmålet. Kartläggningen visar emellertid att studiehandledning på modersmålet är ett område i stort behov av utveckling.

Nationellt har nyanlända elever fått mer uppmärksamhet. 2009 konstaterade Skolinspektionen flera brister när det gäller nyanlända elevers utbildning. Våren 2013 skickades promemorian "Utbildning för nyanlända" på remiss. Denna innehåller en rad förslag, vilka torde leda till tydligare regleringar och lagändringar kring mottagande, intröduktion och undervisning av nyanlända. För att förslagen ska bli resultatrika, tror jag, att samtlig skolpersonal måste genomgå fortutbildning i till exempel interkulturell pedagogik, flerspråkig utveckling samt språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Inte minst blir detta viktigt för skolledare (rektor) som bär det yttersta ansvaret.

Det kan konstateras att elevernas olika förutsättningar och behov ställer höga krav på kommunernas och skolornas flexibilitet. Det är inte en likadan utbildning som eftersträvas, vilket poängteras i de olika styrdokument, utan en likvärdig utbildning där varje elev sätts i centrum. Kartläggningens slutsats är dock att nyanlända elevers utbildningsvillkor skiljer sig avsevärt åt i Södermanland. Det beror helt enkelt på vilken kommun och/eller vilken skola eleverna hamnar i, vilket i sig kan tyckas godtyckligt. De organisatoriska förutsättningarna sätter ramarna för utbildningen, inte elevernas förutsättningar och behov. Viktigt att påpeka är även att nyanlända elever är allas ansvar.

I kartläggningen har olika utvecklingsområden tagits upp som behöver lyftas upp och utvecklas för att förbättra nyanlända elevers rätt till en likvärdig utbildning i länet; bland annat ett klarare organisatoriskt arbete med tydliga rutiner och riktlinjer, större samverkan kring modersmålundervisning och studiehandledning, kompetensutveckling för samtlig skolpersonal, olika nätverk för både lärare och skolledare samt bättre pedagogiska kartläggningar. Det finns

alltså stora möjligheter att förändra nyanlända elevers utbildningsvillkor i Södermanland. Detta påvisas inte minst av alla framgångsfaktorer, t.ex. de engagerade lärarna, den stora viljan av att lära av varandra samt önskan av att ta hjälp från olika håll.

Referenslista

Bunar, Nihad (2010): Nyanländas lärande - en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan. Vetenskapsrådet rapportserie 6:2010. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Ds 2013:6: Utbildning för nyanlända elever. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Källstad, Jeanette (2012): Ensamkommande barns utbildning. en kartläggning av nuläget i Västmanland hösten 2012. Västerås: Länsstyrelsen i Västmanland.

Skollagen. 2010:800

Skolförordningen. SFS 2011:185

Gymnasieförordningen. SFS 2010:2039

Skolverket (2008): Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2011): Stödmaterial – Introduktionsprogram. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2013): Stödmaterial – Introduktionsprogrammet språkintröduktion. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2014): Att bana väg för nyanländas lärande – mottagande och skolgång. Stockholm: Skolverket.

Skolinspektionen (2014): Beslut efter tillsyn i Eskilstuna kommun. Stockholm: Skolinspektionen

Skolinspektionen (2013): Utbildning för nyanlända elever. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2012): Litteratöröversikt för skolsituationen för nyanlända elever. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2009): Utbildning för nyanlända elever – rätten till en god utbildning I en trygg miljö. Stockholm: Skolinspektionen

Hemsidor:

www.skolverket.se

www.skolinspektionen.se

Bilaga 1: Mottagning och introduktion av nyanlända elever i Södermanlands län

Nedan följer en beskrivning av hur mottagandet och introducerandet av nyanlända elever ser ut i Södermanlands kommuner och på de skolor och enheter som besöktes.

Katrineholm

Interkulturella enheten (IKE)

Interkulturella enheten tar emot barn och ungdomar som kommer till Katrineholm från andra länder. Enheten har också hand om modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet för barn och ungdomar inom kommunen. Här finns också kommunens språkutvecklare och modersmålsstödjare/studiehandledare (se nedan). Barn och ungdomar mellan 6 och 16 år går i skolan på IKE. Ungdomar i gymnasieålder registreras på IKE av enhetschefen som sedan meddelar gymnasieskolan att en elev anlänt till kommunen. (På gymnasieskolan utreder man bland annat elevens språkkunskaper och skolbakgrund. Man blir placerad i en lämplig grupp på språkintrouktion och en individuell studieplan upprättas).

Interkulturella enheten bildades i januari 2009 och i slutet av november 2009 beslutade Bildningsnämnden att enheten skulle omstruktureras till att bli ett eget rektorsområde. I november 2011 beslutades det sedan att Interkulturella enheten skulle vara en egen skola. IKE innefattar sju verksamhetsfält som inte är isolerade från varandra (samarbeten förekommer inom ett flertal områden):

- Kommunens mottagande och utbildning av nyanlända barn och ungdomar i åk f-9.
- Kommunens anordnande av skolbarnomsorg till elever inom introduktionsutbildningen.
- Kommunens mottagande av gymnasieelever.
- Samordnande av kommunens modersmålsundervisning, inom grund-, sär- och gymnasieskola.
- Tillhandahållande och fördelande av lärarresurser till studiehandledning inom grund-, sär- och gymnasieskola.
- Tillhandahållande av modersmålsstöd inom förskolan.
- Tillhandahållande av kommunens språkutvecklare.

IKE strävar efter att EU:s nyckelkompetenser ska genomsyra hela verksamheten.

Nyckelkompetenserna omfattar följande åtta delområden:

- Kommunikation på modersmålet.
- Kommunikation på främmande språk.
- Matematiskt kunnande och grundläggande vetenskaplig och teknisk kompetens.
- Digital kompetens.
- Lära att lära.
- Social och medborgerlig kompetens.
- Initiativförmåga och företaganda.
- Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer.

Det är 70 lärare anställda på IKE, fördelade i 6 arbetslag. Alla är behöriga inom sina ämnen och samtliga har utöver sin lärarexamen även utbildning (eller viss utbildning) i ämnet svenska som andraspråk. Enhetschefen uppmanar samtlig personal att utbilda sig inom frågor som rör nyanlända och lärande. Det finns även språkutvecklare kopplade till enheten som utbildar samtlig skolpersonal i Katrineholms kommun inom områden som till exempel språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Katrineholm har även en språkutvecklingsplan för förskolor och skolor inom kommunen.

Mottagande och introduktion i skolan, år F till 9

Sedan januari 2013 har Interkulturella enheten haft 271 inskrivna elever, ytterligare 103 barn väntas komma innan årsskiftet. Enhetschefen tar emot och skriver in nyanlända och ensamkommande elever. Alla elever, som ska börja i förskoleklass eller är skolpliktiga, skrivs in i den skola vars upptagningsområde de tillhör. IKE jobbar sedan på uppdrag från dem. Vid mottagningsamtalen deltar eleven, vårdnadshavare och tolk. Under samtalen tar enhetschefen reda på vad eleven har för bakgrund och skolerfarenhet. Man får erbjudande om att läsa sitt modersmål och vårdnadshavare får skriva under blanketter om vaccinationsmedgivande, om anmälan till vårdcentral angående hälsoundersökning av invandrabarn/flykting samt medgivande om att skolan får en journalkopia av ovanstående hälsoundersökning. Eleverna placeras sedan i en undervisningsgrupp utifrån deras ålder och tidigare skolerfarenheter och kunskaper. Efter inskrivningsamtalen träffar ansvarig mentor elev och vårdnadshavare. Mentorn bestämmer sedan när eleven kan börja i klassen, vilket brukar vara omgående. Det är också mentorn som ansvarar för en pedagogisk kartläggning av eleven.

Varje mentor har 8 mentorselever. Detta för att hinna med den omfattande kartläggningen som görs. Målet är att kartlägga eleven inom samtliga ämnen, men fokus ligger på svenska som andraspråk, engelska samt matematik. Det är en pågående kartläggning där varje moment inom ett ämne kartläggs. Det slutliga dokumentet blir både en kartläggning och värdering av elevens samlade kunskaper. Denna ligger sedan som grund inför placeringen i den ordinarie skolan.

Interkulturella enheten har ett kontinuerligt/löpande intag, eller som enhetschefen beskrev det: ”Det är alltid barn på väg in och barn på väg ut”. Varje lärare har därför en stadig position i veckan på sitt schema för inskrivning av elever. Om man har kännedom om att barn är på väg till kommunen, kan det ta en vecka från att de har landat på Arlanda till att de börjar skolan på Interkulturella enheten.

Man arbetar efter Bildningsförvaltningens riktlinjer *Rutiner för mottagande av, till Sverige och Katrineholm inkommande barn/ elever som inom förskola/grundskola, med stora brister i, eller avsaknad av kunskaper i det svenska språket*. Här kan man bland annat läsa om det sätt som utslussningen av eleverna ska genomföras på, hur undervisningen av introduktionseleverna ska gå

till samt hur introduktionsutbildningen får fortskrida.

Introduktionsutbildningens syfte är att ge eleverna möjlighet till undervisning utifrån sina egna förutsättningar som nya samhällsmedborgare. IKE har även som syfte, som tidigare nämnt, att kartlägga elevernas tidigare kunskaper samt att värdera elevernas nuvarande kunskaper. Introduktionsutbildningen är individualiserad för att möta varje elevs behov; den innefattar en individuell studieplan där kunskapsmålen formuleras i relation till rimlig språkutveckling i svenska som andraspråk. Vidare arbetar eleverna och lärarna under introduktionsutbildningen mot att befästa nödvändiga kunskaper som fordras för att möta de krav som ställs i den mottagande skolan samt i enlighet med Lgr11.

Utbildningen av nyanlända elever på IKE pågår vanligtvis i fyra månader. De elever som tidigare inte fått möjligheten att gå i skolan, som inte haft möjlighet att lära sig läsa och skriva eller av andra omständigheter blivit begränsade i sin skolgång, erbjuds en introduktion under ett läsår. Ett av kriterierna för att slussas vidare till ordinarie skola är nämligen att eleven ska kunna läsa och skriva. Vid inlärnings svårigheter konsulteras interkulturella enhetens egna elevhälsoteam för rådgivning och eventuell utredning. Minst tre veckor innan utslussning till ordinarie skola meddelar enhetschefen berörd rektor att en elev/ elever är på ingång. Utslussningen sker sedan stegvis och en överlämnings- och inskolningsplan görs mellan IKE och mottagande skola.

Undervisning

Interkulturella enheten arbetar språkutvecklande i samtliga ämnen och har profilen; språk- och kunskapsutvecklande profil med fokus på svenska som andraspråk. Introduktionsutbildningens egna studieplan innefattar följande ämnen utefter årskurser:

- Svenska som andraspråk
- Matematik
- Engelska (man läser engelska genom engelska)
- Modersmålsundervisning
- SO-ämnen (religion, geografi, samhällskunskap, historia)
- NO-ämnen (fysik, biologi, kemi)
- Teknik
- Idrott med obligatorisk simundervisning för åk 2-9 (målet är att eleverna ska kunna simma 200m innan de lämnar IKE)
- Musik
- Bild
- Textilslöjd
- Hem- och konsumentkunskap

I Katrineholms kommun har man bestämt att varje elev har rätt till en timmes studiehandledning på modersmålet per vecka de tre första åren i Sverige. Det betyder att om det till exempel går 10 somalisktalande elever i klassen, så finns det en studiehandledare på somaliska 10 timmar plus 5 timmar extra (bad, raster, slöjd, etc.) i klassen, det vill säga totalt 15 timmar studiehandledning på somaliska i klassen. Studiehandledningen bygger på ett nära samarbete mellan introduktions- och modersmålslärarna, vilka oftast även fungerar som studiehandledare.

Man menar att allt som görs på IKE förbereder eleverna inför den ordinarie skolan.

Påverkan/Samverkan

IKE arbetar med påverkan på olika sätt. Ute i klasserna har man klassråd där viktiga frågor tas upp och som sedan vidarebefordras till elevrådet som består av representanter från varje klass. Vidare är IKE representerade i ett så kallat områdesråd, bland annat genom att varje klass företräds av en förälder. Det finns även representanter från personalen, rektorer samt en politikerrepresentant från Bildningsnämnden. Frågor som här tas upp är blandat annat inom- och utomhusmiljön, ekonomi, läroplanens innehåll, likabehandlingsarbete samt skolans systematiska kvalitetsarbete.

När det gäller samverkan så har IKE bland annat ett samarbete med Skogsborgsskolan genom projektet ”Hej kompis”. Det händer även att de blir bjudna till andra skolor när det sker något speciellt.

Framgångsfaktorer

Framgångsfaktorerna enligt enhetschefen är att det finns tydligt uppsatta mål som samtliga medarbetare arbetar mot samt att alla är tydliga i sättet att arbeta med eleverna. Lärarna vet vad de gör och de följer elevernas utveckling konstant genom exempelvis uppföljningar, diagnoser, etc. Information, oavsett vilken, fungerar också bra.

Utvecklingsområden

Enligt Enhetschefen vore det bra om följande fanns:

- Länsövergripande nätverk för modersmålslärare och studiehandledare. Gärna en träff i månaden.
- Länsövergripande nätverk för lärare som arbetar med nyanlända och ensamkommande elever (t.ex. IN-lärare, lärare i förberedelseklass, språkintruktionslärare). Gärna en träff i månaden.
- Länsövergripande nätverk för rektorer/enhetschefer som arbetar med nyanlända och ensamkommande elever. En till två träffar per termin.

Syftet med nätverken skulle vara att prata med varandra, dela erfarenheter, få ny kunskap genom exempelvis föreläsningar. Nätverksträffarna skulle ibland kunna vara ”temadagar”. Nätverken skulle också fungera som stöd för varandra.

Enligt enhetschefen önskar man sig också fler kurser/konferenser, som rör både nyanlända och skolan, från Länsstyrelsen. Hon menar också att när det erbjuds något som är intressant för dem så är det för få ”utbildningsplatser”.

Gnesta

Introduktion och mottagande i skolan, år F - 9

Rektor och representant för Svenska som andraspråksverksamheten (SvA-verksamheten) menar att varje nyanländ elev som börjar i grundskolan i Gnesta måste tas emot och planeras för på ett medvetet och genomtänkt sätt. Inte minst för att man i kommunen har valt att inte ha förberedelseklasser/internationella klasser. Detta sker dock inte alltid och mycket vilar på SvA-lärarnas axlar. Det finns rutiner som framför allt är kända av lärare på SvA-verksamheten samt ansvarig rektor, men dessa är inte nedskrivna i t.ex. en plan för mottagande och introduktion av nyanlända elever. Ett utvecklingsarbete kring detta har dock påbörjats, mycket för att det kommer fler nyanlända elever till kommunen än tidigare och man behöver systematisera mottagandet och introduktionen av dessa elever.

Eleverna ger sig till känna på olika sätt. Det är antingen vårdnadshavare som tar kontakt med någon i skolan eller kommunen. Den som kontaktas meddelar sedan eller vidarebefordrar kontakten till rektor för SvA-verksamheten. Det kan också vara kommunens flyktingsamordnare som tar kontakt med rektor på SvA-verksamheten. Rektorn för SvA-verksamheten kallar till ett inskrivningsmöte med elev, vårdnadshavare, representant för SvA-verksamheten och tolk. När eleven har flyktingsstatus deltar även representanter för elevhälsan. Efter mötet tar rektorn ett placeringsbeslut i samråd med SvA-lärare (svenska som andraspråkslärare) och eventuellt övrig berörd personal. När det sedan har beslutats på vilken enhet, i vilken årskurs och klass eleven ska börja i ska berörda lärare och annan personal på skolan ha ett planeringsmöte. Syftet med mötet är att utbyta information, göra en introduktionsplan med schema för elevens första tid samt fördela ansvar och arbetsuppgifter inom den berörda personalgruppen. Man utser också ansvarig SvA-lärare samt en mentor och därmed huvudansvarig för eleven i skolan och för kontakterna med vårdnadshavare. Ansvarig SvA-lärare samt mentor kallar sedan eleven och vårdnadshavare till ett välkomstmöte.

Även om det är mentor som ska vara huvudansvarig för eleven, tycks det ändå som att ett alldeles för stort ansvar läggs på SvA-lärarna.

Undervisning

Även om eleven ingår i en klass, är det inte alltid att han/hon läser samma ämnen som de övriga i klassen. Många gånger går de till SvA-verksamheten för att få undervisning i svenska som andraspråk i stället för att läsa det klasskamraterna för tillfället läser. Har en elev kort eller ingen skolbakgrund alls brukar de, utöver svenska som andraspråk, börja med att läsa praktisk-estetiska ämnen såsom idrott och bild. Vartefter elevens språkförmåga ökar, ”plockas” fler ämnen in i schemat.

Lärarna på SvA-verksamheten utgår från skolverkets allmänna råd för utbildning av nyanlända elever. Eleven läser svenska som andraspråk på den nivån där han/hon befinner sig på. För nybörjade är det grundläggande undervisning, ibland även med alfabetisering. För den som kommit längre är det fördjupning, repetition och förstärkning av olika språkförmågor.

Man försöker kartlägga elevens tidigare kunskaper, men det är problematiskt då det är svårt att få tag på studiehandledare på olika språk, detsamma gäller modersmålslärare. Det är också svårt att få mentorerna att inse att kartläggningen är deras ansvar och inte SvA-lärarnas.

Rektor är väl medveten om att de elever som behöver, har rätt till att få studiehandledning på sitt

modersmål. Då det är svårt att få tag på dessa har SvA-lärarna studiehandledning på svenska.

Skolan har 4 anställda SvA-lärare, varav 3 arbetar på heltid. Utöver att ansvara för skolan SvA-verksamhet har de även ansvaret för hela Gnesta kommuns SvA-undervisning (6 skolor). Detta betyder att en av lärarna åker några gånger i veckan iväg till t.ex. Stjärnhov för att undervisa i svenska som andraspråk.

Framgångsfaktorer

Ansvarig rektor samt representant för SvA-verksamheten menar att framgångsfaktorerna är följande:

- SvA-lärarnas arbete med eleverna samt deras stöd i andra ämnen.
- SvA-lärarna är lösningsfokuserade och flexibla. De bygger upp organisationen efter eleverna.
- SvA-lärarna har en individanpassad undervisning.
- SvA-verksamhetens miljö är studiefrämjande.
- Positiv och trygg stämning.

Utvecklingsområden

Enligt ansvarig rektor samt representant för SvA-verksamheten vore det bra om följande fanns:

- Kommunen behöver tydligare rutiner för mottagande och introduktion av nyanlända elever. Det bör skrivas ner riktlinjer som blir kända av alla, inte bara ansvarig SvA-lärare och rektor.
- Mer lärarresurser
- De lärare som ej är SvA-lärare behöver mer kunskap om elevkategorin samt deras rättigheter. Vad är exempelvis en studiehandledare? Vad är dennes uppdrag?
- Ett "gemensamhetstänk". Samtliga lärare på skolan bör vara delaktiga i processen som rör mottagandet och introduktionen av nyanlända elever. Alla behöver förstå att de nyanlända eleverna är allas ansvar och inte bara SvA-lärarnas.
- Rektorerna behöver få mer kunskap om elevkategorin så de kan ge bättre stöttning till lärarna.

Vidare önskar de sig:

- Att all personal som inte är SvA-utbildade går en kurs i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt.
- Att problemet med att skaffa studiehandledare på olika språk ska lösas. Webbaserat? Samarbeta med andra kommuner?
- Att problemet med att skaffa modersmålslärare ska lösas. Webbaserat? Samarbeta med andra kommuner?
- Ett samarbete med andra skolor och kommuner i länet kring frågor som rör nyanlända elever.
- Pedagogiska nätverk med andra kollegor ute i länet där kan man föra pedagogiska samtal och bolla idéer med varandra.
- Nätverk för skolledare.

Eskilstuna

Mångkulturella enheten (MKE)

Mångkulturella enhetens uppdrag är att ansvara för mottagning, kartläggning och observation av nyanlända barn och ungdomar 1-18 år i "Välkomsten". De organiserar internationella klasser på grundskolan och anställer IN-lärare samt språkhandledare till dessa klasser. Rektorer på grundskolorna ansvarar dock för undervisningen. MKE ansvarar också för "Slussen" som är en del av språkintröduktion och som är till för nyanlända elever i gymnasieålder. De står också för uppdraget när det gäller studieverkstäder ute i grundskolorna samt gymnasiet och bekostar personalen till dessa. Själva ansvaret för studieverkstäderna är dock skolornas. Under MKEs ansvar ligger även modersmålsundervisningen i grundskola och gymnasieskola samt inom gymnasieskolan moderna språk Arabiska, Sorani och Finska. Det finns varken kommunala riktlinjer eller mål för hur mottagandet ska ske på MKE, vilket även Skolinspektionen påpekar i sin granskning (2014).

På *Välkomsten* är man i några veckor för att få information om förskolan, grundskolan, gymnasiet och samhället. Under den här tiden tar lärarna reda på elevernas skolbakgrund och behov. Målet är att ge barn och ungdomar en bra väg in i barnomsorg och skola. MKE har utformat en processkarta som följs.

Efter en ytlig kartläggning på *Välkomsten*, som ligger till grund för en handlingsplan, gör MKE en placering av eleven i en Internationell klass (IN-klass), om han/hon är under 16 år. Dessa finns från åk 1 – 9 i kommunens grundskolor. Redan vid starten i IN-klass fullföljer man handlingsplanen för eleven och eleven får en klasstillhörighet i en ordinarie klass. Här finns utbildade lärare i svenska som andra språk och eleven har dessutom tillgång till en språkhandledare som talar elevens modersmål. På det sättet får eleven lära sig svenska och andra ämnen men även hjälp i att förstå via sitt modersmål. Vistelsetiden i IN-klass varierar mellan 1-1,5 år beroende på hur snabbt man lär sig svenska. Under tiden påbörjar man en utslussning av eleven i olika ämnen till ordinarie klass. Utslussningen sker efter elevens handlingsplan samt efter den utslussningsplan som finns.

Slussen, är till för elever i gymnasieålder. Det är en del av språkintröduktion där man går i ungefär 6 månader med mål att förbereda varje ungdom för fortsatta studier, yrkesutbildning eller arbete och praktik utifrån egna önskemål, behov och förutsättningar. De arbetar med intröduktion till skola och samhälle och att öka elevens upplevelse av trygghet och stärkt identitet. En viktig del är att eleven får möjlighet att öka sin förståelse, kunna hantera skol- och vardagssituationen och uppleva en känsla av sammanhang. De arbetar med kunskapsutveckling i det svenska språket och andra ämnen som t.ex. matematik engelska och idrott. Under tiden i *Slussen* får eleven studie- och yrkesvägledning och en individuell handlingsplan upprättas.

Framgångsfaktorer

Följande ses som framgångsfaktorer:

- Eleverna kommer ganska väl förberedda till språkintröduktion och de har en grundläggande bas i det svenska språket som de kan bygga vidare på när de kommer vidare inom språkintröduktion, d.v.s. från *Slussen* till de olika Språkintröduktionsprogrammen.
- Eleverna är i huvudsak säkra på sina olika val när de ska vidare, eftersom de kartläggs redan på *Välkomsten*. Sedan har både lärare och *Slussens*

SYV samtal med eleverna för att ta reda på vad eleverna vill gå vidare inom och de får hjälp att välja rätt inriktning.

- Eleverna upplever en stor trygghet i Slussen.
- Duktiga lärare och övrig personal i Slussen, som är måna om eleverna. Alla har elevfokus.

Utvecklingsområden

Enligt enhetens ansvariga vore det bra att:

- utveckla arbetet med tydligare studieplaner
- revidera Likabehandlingsplanen

Gymnasiets mottagande och introduktion av nyanlända elever

Eskilstuna har tre kommunala gymnasieskolor. På varje enhet finns introduktionsprogrammet språkintrouktion som inriktar sig till nyanlända gymnasieelever. Studie- och yrkesvägledaren på Slussen hör alltid av sig till skolorna när det är nya elever på gång. Eleverna får gå runt på de tre olika skolorna för att få information om dem samt för att ”prova på”. Nedan följer en beskrivning av vad som händer sedan på en gymnasieskola när det gäller mottagandet och introduktionen av nyanlända elever. Värt att nämna här att det i Eskilstuna inte finns några kommunala riktlinjer för mottagande och introduktion av nyanlända elever. Det finns en språkutvecklingsplan som ska gälla för förskola, grundskola samt gymnasieskolan. Den verkar dock inte vara så känd eftersom ingen av de enheter som besökts arbetar efter den.

Introduktion och mottagande av gymnasieelever

Det finns tydliga riktlinjer och rutiner för mottagandet och introduktionen av elever som är väl kända av all berörd personal. När en elev, efter att ha ”provat på”, bestämt sig för att börja på skolan bokar läraren som är ansvarig för mottagandet av elever en tid för att göra tester med eleverna. De får göra tester i grammatik, ordkunskap samt uppsatsskrivning. Efter att testerna är rättade och ansvarig lärare diskuterat med sitt arbetslag placeras eleven in i en grupp efter kunskap och förmåga. Läraren för gruppen blir också mentor för eleven. Denne har ett inskrivnings-/informationssamtal med eleven.

Undervisning

Eleverna är som tidigare nämnt nivågrupperade efter kunskaper i svenska. För tillfället finns det 6 grupper. Detta kan komma att ändras då inströmningen av elever är stor. I den grupp där eleverna av olika skäl inte kommit så långt i sin språkutveckling läser de, efter egen förmåga, svenska som andraspråk, matematik, naturkunskap, SO, bild, idrott samt engelska. Eleverna kan också läsa sitt modersmål om de vill. I de andra grupperna läser eleverna grundskolans samtliga ämnen samt modersmål (om de vill). Enligt rektor för programmet kan även de elever som befinner sig på gymnasienivå i olika kurser läsa dessa tillsammans med en gymnasieklass om det fungerar schemamässigt. Om detta inte går, läser eleven i samma grupp som övriga språkintrouktionselever men läraren anpassar innehållet och undervisningen så att eleven ifråga läser en gymnasiekurs.

Elevernas kunskaper i svenska (svenska som andraspråk) är det enda som kartläggs just nu och lärarna inom svenska som andraspråk har även börjat titta på material från Skolverket som rör kartläggning (*Nya språket lyfter*, *Språket på väg*). Matematikläraren på språkintrouktion arbetar med etnomatematik, vilket bland annat går ut på att man i sin matematikundervisning utgår från elevernas kulturella och språkliga kompetenser, det vill säga att varje kultur har ett eget sätt att lösa matematiska uppgifter. Många av de andra lärarna som har eleverna på språkintrouktion kommer som ”gästlärare” från andra program, vilket leder till att de inte känner eleverna likaväl

som språkintruktionslärarna. Till språkintruktionskommer ett somalisktalande språkstöd 3 dagar i veckan. En av lärarna på språkintruktions talar arabiska och fungerar utöver sin lärartjänst, som ett "naturligt" språkstöd för elever som har arabiska som modersmål.

Framgångsfaktorer

Ansvarig lärare för mottagande och introduktion av nyanlända elever menar att framgångsfaktorerna är följande:

- Bra dialog lärarna emellan.
- 2 SvA-lärare i samma grupp (en lärare har 7 timmar i gruppen, den andra har 2 timmar). Detta gör bland annat, tror de, att eleverna lyckas.
- Bra kontakt med ämneslärare/gästlärare för att se vad som fungerar/vad som inte fungerar.
- Elevernas studietid. De läser hela dagar och flera ämnen. De erbjuds också en timmes studietid i veckan.
- Den sociala delen av skolan: Studiebesök, att eleverna får uppleva saker de tidigare aldrig upplevt samt interaktionen i klassrummet och att eleverna "tillåts" ta med sig sina erfarenheter in i klassrummet gör också att eleverna utvecklas.
- Samtliga SvA-lärare på språkintruktions är behöriga. Detsamma gäller ämnes- och gästlärare.

Enligt rektorn är framgångsfaktorerna följande:

- Skolan erbjuder många grundläggande ämnen som alla elever har möjlighet att läsa.
- Kombinationen av lärare på språkintruktions. Lärarna har behörigheter i olika ämnen, från grundskoleämnen till gymnasiekurser. Lärarna har också olika kulturella bakgrunder.
- Skolan har ett bra rykte, vilket gör att det är lättare att "få dit" elever.
- Studiemotiverade elever.
- En bra och väl fungerande elevhälsa som agerar snabbt.
- Språkintruktions eleverna är inte samlade på ett och samma ställe. Man har delat programmet i två, där en del av eleverna är i en byggnad och en annan del i ett annat hus. Detta gör att eleverna blandas med skolans övriga elever.
- Det förekommer projekt med andra nationella program på skolan. Det blir naturliga möten och eleverna blir kompisar med varandra.
- Lärarna är duktiga på att individualisera.

Utvecklingsområden

Detta menar ansvarig lärare för mottagande och introduktion av nyanlända elever behöver utvecklas:

- Bättre samarbete mellan boende, socialtjänsten, osv
- Bättre kontakt med familjer, HVB-boende och gode män så att skolan även blir en del av deras liv (det fungerar bra, men det kan alltid bli bättre)
- Kontinuitet för gäst- och ämneslärarna (det är olika lärare varje år)

- Lokala kursplaner för de olika ämnena bör skapas
- Studiehandledningen på modersmålet bör bli bättre och fler elever bör få tillgång till det
- Studiehandledningen bör bli viktig under lektionerna, inte istället för
- Nätverk lärare emellan på länsnivå (bolla idéer, hjälpas åt, etc.)
- Föreläsningar och konferenser borde anordnas oftare av t.ex. Länsstyrelsen

Enligt rektorn bör följande utvecklas:

- Studiehandledning på modersmål. Det är svårt att få tag på studiehandledare med rätt kompetens.
- För stora klasser/grupper.
- Olika former av stöd, till exempel när det gäller inlärningsvårigheter hos elever med kort eller ingen skolbakgrund.
- Kunskap om läs- och skrivsvårigheter för "invandrarelever".
- Nätverk för skolledare på länsnivå.

Strängnäs

I Strängnäs är det tre enheter som tar emot nyanlända elever; en skola för år F-3, en för år 4-9 samt ett gymnasium där språkintröduktion finns.

Mottagande, intröduktion och undervisning i grundskolan, årF-3

På skolan finns det lokala riktlinjer och rutiner för mottagande och intröduktion av nyanlända elever. Dessa är kända för all berörd personal. När en elev ska börja hos dem bokar lärarna på IK (internationell klass) eller rektor in ett mottagningsmöte med vårdnadshavare som hålls med hjälp av tolk. En checklista finns över vad som är viktigt att ta upp och vilka blanketter som ska fyllas i vid mottagningsmötet. Under mötet görs även en första kartläggning där man tar reda på elevens tidigare kunskaper, om han/hon eventuellt har särskilda behov, etc. Information om elevhälsan ges också och eleven får hjälp med att fylla i en hälsodeklaration. Så fort eleven varit på mötet, kan han/hon börja i skolan.

Man får en tillhörighet i en ordinarie klass i den årskursen man tillhör, men man börjar i en IK-klass. Uppföljningsträffar har IK-lärarna hand om. Det finns inga riktlinjer för hur länge elever blir kvar i en IK-klass. Vistelsetiden för en elev i IK-klass kan se olika ut, men på ett ungefär är eleverna där från 6 månader till 1 år. Vistelsetiden är beroende på eleven och hur snabbt hon/han kan slussas ut i ordinarie klass. Vartefter eleven behärskar det svenska språket slussas de stegvis ut i klasserna. IK-lärarna gör den första bedömningen och beslutar tillsammans med klasslärarna vilka lektioner som är lämpliga att börja med.

Förnärvarande är det 12 stycken elever i IK-klassen. Hela gruppen består av elever från åk 1-3. Eleverna läser grundskolans samtliga ämnen, men tyngdpunkten ligger på svenska som andraspråk samt matematik. Inom gruppen kan det vid behov förekomma nivågruppering beroende på elevernas kunskapsspridning och vad de arbetar med. Eleverna har alltid gymnastik och musik tillsammans med sin ordinarie klass. Just nu är de även i den ordinarie klassen en dag i veckan.

Ingen studiehandledning erbjuds på skolan. De som vill har möjlighet till modersmålsundervisning. När en elev slutar att gå i IK-klassen, slutar hon/han också att läsa svenska som andraspråk. Detta för att klassläraren undervisar i ämnet svenska och inte svenska som andraspråk.

Lärarna har kontinuerlig kontakt med vårdnadshavare och har hand om utvecklingssamtalen. Vid utvecklingssamtalen görs en uppföljning av elevens individuella utvecklingsplan. Om det behövs ett åtgärdsprogram görs det t.ex. inskrivning i IK-klass, vid uppföljning och förändringar.

Mottagande, intröduktion och undervisning i grundskolan, år 4-9

På skolan finns det lokala riktlinjer och rutiner för mottagande och intröduktion av nyanlända elever. Dessa är kända för all berörd personal. När en elev ska börja hos dem hålls ett intröduktionsmöte där rektor, vårdnadshavare samt undervisande lärare deltar. Under samtalet görs en första kartläggning av elevens kunskaper, intressen och behov. Efter mötet placeras eleven i en IK-klass, men har även tillhörighet i en ordinarie klass som han/hon besöker regelbundet. Även skolsyster har ett möte (hälsosamtal) med vårdnadshavare och elev.

När det gäller kartläggningen så fortsätter den under den första tiden i undervisningen samt vid ett uppföljningssamtal som hålls mellan undervisande lärare, elev och vårdnadshavare.

Vistelsetiden i en IK-klass är olika och sker utifrån individens behov, men det är IK-lärarna som

avgör när en elev är redo för att slussas ut i ordinarie klass samt helt gå ut i klass. Förnärvarande går det ungefär 15 elever i IK-klassen för åk 4-6 samt ungefär 15 elever i IK-klassen för åk 7-9. Man har tillgång till skolans samtliga ämnen, men inte direkt. I början läser eleverna enbart svenska som andraspråk. Sedan utökas det med de praktiska ämnena samt engelska. IK-eleverna är också med i alla schemabrytande aktiviteter tillsammans med sin ordinarie klass.

Studiehandledning på modersmål är enligt rektorn bristfällig, men erbjuds i den mån det går. Detsamma gäller modersmålsundervisning.

Lärarna på IK har kontinuerlig kontakt med vårdnadshavare och har hand om utvecklingssamtalen. Vid utvecklingssamtalen görs en uppföljning av elevens individuella utvecklingsplan. Vid behov görs åtgärdsprogram som följs upp var sjätte vecka.

För att fortbilda sin personal och utveckla det pedagogiska arbetssättet med flerspråkiga elever har man bestämt att gå med ”Språk i alla ämnen för alla elever” som Mälardalens högskola håller i.

Mottagande, introduktion och undervisning på gymnasiet

Riktlinjer och rutiner för mottagande och introduktion av nyanlända elever finns på skolan. Dessa är kända av all berörd personal på skolan. När en nyanländ och/eller ensamkommande elev i gymnasieålder kommer till skolan placeras han/hon per automatik på språkintruktionsprogrammet. Innan man kan börja där hålls ett introduktionsmöte där elev, vårdnadshavare, lärare samt studie- och yrkesvägledare deltar. Under mötet startas också en kartläggning som sedan sker efter hand (behoven identifieras i undervisningssituationer och individanpassas). Man kallas också till ett hälsosamtal med skolsköterska och vaccinerings inleds. Utöver introduktionssamtalet hålls även flera planeringssamtal samt uppföljningsträffar där mentor, studie- och yrkesvägledare, vårdnadshavare och de som kallas beroende på vad som ska diskuteras t.ex. skolledare, skolsköterska, deltar.

På språkintruktions går eleverna tills de uppnått motsvarande åk 6 i det svenska språket. Gruppstorleken varierar mellan 10-15 elever. Eleverna har inte tillgång till skolans alla ämnen direkt vid ankomst. Svenska som andraspråk, matematik, idrott, bild och annat som eleven önskar och behöver ingår i undervisningen. Skolans ordinarie lärare arbetar med eleverna på språkintruktions. Samtliga SvA-lärare är utbildade och behöriga inom sitt ämne. De gånger skolan kan matcha elevens önskemål och behov, sker ett samarbete mellan elever och lärare på skolans nationella program.

Man har utvecklingssamtal en gång per termin där elev, vårdnadshavare (om eleven är under 18 år), eventuellt tolk samt mentor deltar. Samtliga elever på språkintruktions har individuella studieplaner som revideras och följs upp efter hand. Vid behov genomförs elevstödande samtal och EVK (elevvårdskonferens) enligt skolan generella rutiner. Åtgärdsprogram upprättas och följs upp när behov anmälts till skolans EHT-team (elevhälsoteam).

Elevens önskemål om studiehandledning på modersmålet tillgodoses de gånger skolan lyckas anställa en studiehandledare på elevens modersmål. Modersmålsundervisning erbjuds alltid om det finns grupper om minst 5 elever i kommunen. En begränsning kan dock uppstå om man inte lyckas finna en lämplig lärare.

Framgångsfaktorer

Enligt rektorer samt kommunens grundskolechef är framgångsfaktorerna ute på enheterna följande:

- Eleverna kommer snabbt in i skolverksamheten och individuella hänsyn tas
- Engagerad och positiv personal
- Stark politisk och tjänstemanna uppslutning. Man anser att dessa elever är

allas angelägenhet, vilket gör att lärarna känner att det finns en uppbackning och stöd från "högre nivå"

Utvecklingsområden

Detta menar rektorer och kommunens grundskolechef bör utvecklas:

- Kontaktytorna internt och externt behöver förbättras, t.ex. kontakten mellan SvA-lärare och ämneslärare, kontakten mellan skolorna, kommunens kontakt med AF och Migrationsverket.
- Systematiskt och effektivt mottagande.
- Språkutvecklande arbetssätt för klasslärare/ ämneslärare. Man behöver stärka ämneslärarnas/ klasslärarnas kunskaper för att bättre kunna tillgodose de nyanlända elevernas behov.
- Rutiner för samarbetet mellan ämneslärare/klasslärare och svenska som andraspråkslärare behöver utvecklas.
- Rutiner för kartläggning av elevernas tidigare kunskaper och erfarenheter.
- Mer utbildning om språkutvecklande arbetssätt. Hur kan skolan arbeta för att stärka språkutvecklingen? Hjälp från Mälardalens högskola och Länsstyrelsen?
- Studiehandledning på modersmålet. Svårt att få tag på "lämpliga personer. Samarbete med andra kommuner?
- Modersmålslärare. Svårt att få tag på lämpliga lärare. Samarbete med andra kommuner?
- Integrationen mellan språkintröduktion och skolans övriga program behöver utvecklas.
- Nätverk mellan fritidsverksamheter, praktikplatser och annat som kan främja integration.
- Nätverk mellan kommuner. Hur arbetar andra med nyanlända elever?
- Nätverk för skolledare/utbildningschefer som kommer i kontakt med nyanlända elever.
- Nätverk för Svenska som andraspråkslärare och lärare i internationell klass.
- Utbildning om segregation-integration.

Oxelösund

I Oxelösund är det två skolor som tar emot nyanlända elever. En skola för åk F-5 och en skola för åk 6-9. Nyanlända elever i gymnasieålder går på introduktionsprogrammet Språkintröduktion i Nyköping (se Nyköping).

I Oxelösunds kommun har man inga riktlinjer för mottagande och intröduktion av nyanlända elever. Det har dock startas en grupp med personer från olika förvaltningar och man planerar bland annat att skriva en handlingsplan med riktlinjer för mottagande och intröduktion av nyanlända överlag (där även skolan ingår). Skolorna har ett nära samarbete med socialtjänsten och en socialsekreterare finns med på skolorna och elevhälsans möten en gång per månad.

Om det är ett asylsökande barn på väg till kommunen får ansvarig på utbildningsförvaltningen veta det av antingen Migrationsverket eller Arbetsförmedlingen. Beroende på ålder hänvisar hon sedan till rätt skola.

Vårdcentralen har hand om nyanlända elevers hälsosamtal/hälsoundersökning.

Modersmålsundervisning erbjuds i kommunen om lämplig lärare finns och om antalet elever är minst fem. Den sker utanför skoldagen och är på en skola i åldersblandade grupper åk 1-5 och 6-9. Modersmålsundervisningen är frivillig, men om vårdnadshavare har anmält ett barn till undervisningen måste han/hon delta. Under läsåret 2013/2014 finns undervisning i modersmålen arabiska, bosniska, finska, persiska, spanska och thai.

Mottagande, intröduktion och undervisning i grundskolan, år F-5

Skolan har det språkutvecklande arbetssättet som inriktning. Man inkluderar alla nyanlända elever i klass från dag ett. De tror på ett pedagogiskt förhållningssätt där man lär av varandra och att alla elever oavsett bakgrund har behov av att känna tillhörighet samt trygghet i en klass. Det finns ett gemensamhetstänk och alla känner ett ansvar för eleverna, oavsett om man är nyanländ eller ej. Man arbetar i mindre klasser med stöd från SvA-lärare och specialpedagog samt speciallärare. Individuella utvecklingsplaner finns som revideras efterhand. Åtgärdsprogram upprättas och följs upp när det behövs.

Klasslärare, SvA-lärare som också är specialpedagog kartlägger nyanlända elevers tidigare kunskaper. SvA-läraren som även är specialpedagog har gjort iordning ett språkrum där det finns anpassat material att hämta. Där undervisas även de SvA-elever som behöver det. Det är dock inte bara SvA-elever som går dit, utan de elever som behöver någon form av stöttning får extra stöd där.

Samtliga lärare är behöriga t.o.m. årskurs 3 i svenska som andraspråk. Därmed inte sagt att alla har läst svenska som andraspråk. Är man behörig lärare i svenska blir man per automatik behörig i svenska som andraspråk t.o.m. åk 3. Man arbetar utan språkstöd, men de gånger det behövs försöker man få tag på en lämplig studiehandledare.

På skolan har man vikt 3 timmar i veckan för pedagogiska diskussioner.

Mottagande, intröduktion och undervisning i grundskolan, år 6-9

Skolan arbetar inkluderande på följande sätt: När en nyanländ elev kommer till skolan får han/hon en klasstillhörighet men går i en intröduktionsgrupp i 8 veckor och det är sva-läraren som är ansvarig för eleven. Alla får en individuell utvecklingsplan som följs upp. Under

introduktionstiden har man en anpassad studiegång och tidigare kunskaper kartläggs i bland annat matematik. Efter dessa veckor tar mentorn hand om elevansvaret och eleven är tillsammans med sin klass med hjälp av språkstöd (i de fall det finns studiehandledare på modersmålet att tillgå). Samtliga elever som har studiehandledning har ett åtgärdsprogram upprättat där en av åtgärderna är just studiehandledning på modersmålet.

Skolan har en SvA-lärare som utöver sin tjänst som lärare i svenska som andraspråk (med allt vad det innebär) även har ansvaret för de nyanlända eleverna under introduktionstiden. Hon är även behörig i att undervisa i ämnena matematik samt SO. Hon bär med andra ord ett rätt tungt lass.

När det gäller ämnet engelska har skolan en lektion i veckan som heter ”engelska för nyanlända”. De elever som har thai som modersmål undervisas i engelska med en lärare som pratar det. Detta för att modersmålsläraren är utbildad lärare i engelska i hemlandet.

Skolan har insett vikten av språk- och kunskapsutvecklande arbetsätt och kommer under våren 2014 att satsa på den formen av fortbildning för samtlig personal. Det sker ett fint samarbete mellan SvA-lärare, studiehandledare på modersmål och modersmålslärare.

Framgångsfaktorer

Kommunens framgångsfaktor, enligt representant från utbildningsförvaltningen, är att det är en liten kommun. Personal på t.ex. utbildningsförvaltningen blir involverade i eleverna på ett annat sätt än i större kommuner. Man känner till varandra och har nära samarbeten med andra förvaltningar.

Framgångsfaktorerna för skolan åk F-5 är:

- Alla är tillsammans.
- Alla lärare hjälps åt.
- Eleverna möts utifrån dem.
- Att det finns en specialpedagog med SvA-kompetens.

Framgångsfaktorerna för skolan 6-9 är:

- Ett högstadium samlat till en skola; det blir en trygghet för eleverna.
- Individuellt; man utgår från det eleverna behöver.
- Studiehandledning på modersmål.

Utvecklingsområden

Enligt representant från utbildningsförvaltningen vore det bra om detta utvecklades:

- Kommungemensamma riktlinjer för mottagande och introduktion av nyanlända elever.
- Kommungemensamma riktlinjer för studiehandledning på modersmål.
- Kommungemensamma riktlinjer för kartläggning av nyanländas tidigare kunskaper.

Det vore också bra om man kunde:

- Titta på andra jämförbara kommuner. Hur gör de när det gäller mottagande och introduktion av nyanlända elever? Samarbeta på något sätt?
- Mer information om ensamkommande barn och ungdomar.
- Mer stöd om ensamkommande barn inte är i gymnasieåldern.

- Samverkan med andra kommuner när det gäller studiehandledare och modersmåslärare. Gemensam webbaserad plattform?
- Lärare åk 6-9 önskar ingå i olika nätverk som har med nyanlända elever och lärande att göra.

Nyköping

Grundskolans mottagande och introduktion av elever

På divisionen för barn-utbildning- kultur i Nyköpings kommun finns det sedan höstterminen 2013 två stycken samordnare för flerspråkighet och integration som fungerar som ett stöd för rektorer och har ansvaret för bland annat mottagandet av nyanlända elever. Den ena har hand om förskolan samt grundskolans tidigare år, den andra har ansvaret för grundskolans senare år samt gymnasiet. Kommunen har riktlinjer för mottagande och introduktion av nyanlända elever, men dessa ska revideras.

När samordnarna får kännedom om att en nyanländ elev befinner sig i Nyköping, bokar hon in ett möte med eleven samt vårdnadshavare. Skol- och hälsobakgrund kollas och man får information om det svenska skolsystemet samt den tilltänkta skolan. Man placeras sedan efter ålder i en av kommunens 9 internationella klasser (IN-klass). De flesta startade för övrigt höstterminen 2013. Inom en månad ska man få börja skolan.

På skolan har samordnaren sedan ett informationsmöte med blivande klasslärare/ mentor och skolsköterska.

När det gäller ämnesundervisningen i IN-klasserna så finns det en tanke om att samtliga ämnen ska läsas, men i dagsläget gör inte alla elever det. Det finns även en tanke om att kartlägga tidigare kunskaper via modersmålet. Nivågrupperingar inom exempelvis engelska och matematik förekommer på högstadiet.

Studiehandledning finns på de språk som behövs. Årskurs 1-6 har konstant studiehandledning medan årskurs 7-9 har 50 %. Här finns det en tanke om att studiehandledarna så småningom ska göra upp en plan med varje enskild elev för hur mycket stöd som behövs. Även i Nyköping är det svårt att rekrytera studiehandledare.

Samarbetet mellan IN-klass och ordinarie klass ser olika ut på olika skolor. Eleven är dock i IN-klass i max ett år oavsett skola.

Framgångsfaktorer

Enligt samordnaren för högstadiet och gymnasieskolan är framgångsfaktorena följande:

- Man är inte fast i en modell, utan man tänker på vad som är bäst för eleven.
- Rätt attityd på pedagogerna.
- Engagerad personal.
- Samverkan mellan olika parter.
- Skolchefen som är lösningsfokuserad. "Man känner att chefen är med".

Utvecklingsområden/framtidsvisioner

- Hur ska IN-lärare, Sva-lärare och ämneslärare samarbeta på bästa sätt?
- Väl utformat samarbete inom länet mellan liknande aktörer för att kunna utbyta och ta tillvara på den kunskapen som finns runt om. Det i sin tur kanske kan innebära att man kan samordna utbildningsdagar för lärare och övrig personal.

- Utforma diskussionsforum, så att lärare på olika skolor lätt kan komma i kontakt med varandra och utbyta idéer.
- Blogg/portal där samordnarna kan lägga ut relevant material som lärarna och studiehandledarna kan använda sig av. Det kan vara alltifrån en länksamling till sidor som eleverna kan arbeta med under lektionerna till aktuell forskning samt kommande utbildningsdagar.
- Ett centrum där man kan ta emot nyanlända familjer innan de börjar skolan, för att i lugn och ro tillsammans med ämneslärare och studiehandledare kartlägga elevernas tidigare kunskaper. Här vore det även bra om olika myndigheter kunde komma in och föreläsa, "lite som allmän samhällsinformation", samt att barn och föräldrar som inte sett varandra på lång tid, ska få möjlighet att knyta ihop sina band med varandra igen.
- Det ska finnas en tydlig röd tråd genom hela verksamheten - alla måste sträva åt samma håll. Detta kan endast uppnås genom att alla blir väl insatta i Nyköpings riktlinjer och vad dessa innebär.
- Fortbildning för lärare i IN-klass samt studiehandledare och ämneslärare.
- Utforma en särskild utbildning för de som ska arbeta med studiehandledare.

Gymnasiets mottagande och introduktion av elever

I Nyköping finns det en gymnasieskola som tar emot nyanlända och/eller ensamkommande elever. Här går även grannkommunernas nyanlända och/eller ensamkommande gymnasieelever.

En omorganisation när det gäller mottagandet av nyanlända elever är på gång i kommunen, men för tillfället är det den enskilda skolan som sköter mottagandet (Gymnasieeleverna ska, precis som grundskoleeleverna, tas emot på samordnarna). Skolan har tydliga riktlinjer för mottagandet som är kända för samtlig berörd personal. De har rediga informationshäften om skolan och introduktionsprogrammet språkintröduktion på olika språk. Det finns även information på olika språk på skolans hemsida.

Oftast är det biträdande rektor som får veta att nyanlända och/eller ensamkommande elever är på gång. Hon meddelar då en i personalen på språkintröduktion som har särskilt ansvar för inskrivning av nya elever. Då skolan har en hög inströmning av elever och inskrivningssamtal sker löpande finns en bestämd position i schemat för inskrivningar. Vid inskrivningssamtal deltar blivande mentor, skolsköterska och en modersmålslärare som också fungerar som studiehandledare. Eleven får sedan börja skolan första måndagen varje månad och vid möjlighet tidigare.

Personalen, lärare i svenska som andraspråk och modersmål, på språkintröduktion har goda kunskaper i de nyanlända elevernas rätt till utbildning. Biträdande rektor för språkintröduktion är väl medveten om att lärare ska göra kartläggningar och värderingar av elevers tidigare kunskaper samt utbildningsbehov för att kunna anpassa undervisningen till elevers individuella behov av kunskapsutveckling. Delar av personalen på språkintröduktion har därför påbörjat en utbildning i kartläggning av elevers tidigare skolbakgrund och kunskaper för att de så snabbt som möjligt ska kunna hjälpa eleven att utveckla sitt lärande. Tre lärare är ansvariga för kartläggningar i samarbete med elevhälsa och studie- och yrkesvägledare.

Alla språkintröduktionselever har en individuell studieplan och erbjuds ett utvecklingssamtal per termin. Skolan ansvarar för att följa upp och utvärdera undervisningen, elevernas kunskapsutveckling och deras skolsituation i stort.

Eleverna erbjuds studie- och yrkesvägledning och de har tillgång till medicinskt, socialt, specialpedagogiskt och kurativt stöd genom elevhälsan. På Introduktionsprogrammet, där Språkintröduktion ingår, har man bland annat en egen kurator.

Skolan har ett nära samarbete med bland annat HVB-hem för ensamkommande flyktingbarn, socialtjänsten och kommunens integrationsgrupp. Detta sker exempelvis genom regelbundna träffar.

Undervisning

Undervisningen sker enligt skolan i en trygg miljö som stimulerar utveckling och lärande. Eleverna får sin undervisning i närheten av och i vissa fall tillsammans med skolans övriga elever. Det tas hänsyn till individuella förutsättningar med syftet att eleverna ska komma vidare i sina studier och så snabbt som möjligt kunna delta i reguljär undervisning. De använder mycket webbaserat material och elevernas undervisning sker enskilt eller i grupp.

Eleverna läser svenska som andraspråk, matematik, engelska, modersmål, SO-bas och NO-bas. Detta kompletteras med friskvård och praktisk-estetiska ämnen. Undervisningen i ovanstående ämnen är i första hand ett stöd för att lära svenska. Man erbjuder praktik för elevernas genom skolans praktikteam.

Betygsättning är inte aktuellt inom språkintröduktion med undantag från modersmål.

När det gäller svenska som andraspråk, läser elevernas utifrån grundskolans kursplan och de är nivågrupperade i olika nivåer. Byte mellan grupperna är kunskapsstyrt och sker då elevens uppnått kunskapskraven i respektive grupp/nivå. Arbetslaget använder en skriftlig mall vid överlämning av elev mellan grupperna från den gamla mentorn till den nya. Man läser svenska som andraspråk på språkintröduktion tills man uppnår kunskapskraven för åk 6. Därefter går man vidare till exempelvis individuellt alternativ inriktning teori inom intröduktionsprogrammet.

Man uppmuntrar elever att läsa sitt modersmål då man anser att det är viktigt att göra det. För genom att befästa kunskaper i det egna språket lär man sig även svenska. Nyköpings kommun samordnar modersmållärare mellan kommunens skolor och det finns en särskild kontaktperson för detta.

Studiehandledning på modersmål finns, men det behöver utökas för att kunna möta elevernas behov.

Framgångsfaktorer

Framgångsfaktorerna enligt studierektor är följande:

- Motiverade och drivna elever. De vill lära sig.
- Språkintröduktion har ett arbetslag där personerna komplementerar varandra.
- Ett kämpande arbetslag där man är öppen för olika förslag.
- Det finns ett elevhälsotänk bland personalen där man ser till hela eleven och bortser inte från det sociala. Man vet lite om elevernas bakgrund och bagage.
- Det finns en förståelse för eleverna.
- Engagerad personal.
- Integrering
- Elevtrivseln är hög.
- Det är ett tryggt och fridfullt klimat. Detta arbetar personalen mycket med.
- Man är "tigha". Elever, lärare och personal från elevhälsan är nära varandra.

Utvecklingsområden

Enligt studierektor och arbetslaget borde detta utvecklas:

- Språkintröduktionseleverna bör träffa "andra" elever mer. De är "isolerade" och för tillfället är de inte ens i samma byggnad som de andra nationella programmen.
- Samarbeta med skolans nationella program.
- Studiehandledning på olika modersmål.
- Kartläggning och värdering av nyanlända elever tidigare skolgång och kunskaper.
- Tid för kommunikation inom arbetslaget.
- Arbetslaget vill ha en arbetslagsledare.

Vidare ser man att det saknas kompetens när det gäller inlärningsvårigheter och/eller läs- och skrivsvårigheter hos flerspråkiga elever. Det gäller både för att utreda elever men också när det konstaterats.

Man önskar:

- Nätverk på länsnivå för skolledare som ansvarar för nyanlända elever.
- Nätverk på länsnivå för lärare som arbetar med nyanlända elever.
- Samordning mellan olika kommuner och/eller på länsnivå när det gäller studiehandledare på modersmål samt för modersmåslärare.

Trosa

Mottagande, introduktion och undervisning

Trosa kommun har ett organiserat mottagande av nyanlända elever och riktlinjer/rutiner finns som är kända av all berörd personal. Om man inte kommer via Migrationsverket till Trosa söker man själv om en plats i skolan. Man gör ett skolval i det området man bor i. Om man kommer via Migrationsverket kallar ansvarig på skolkontoret till ett första möte. Under mötet får man information om de olika skolorna, vilka språk som talas i skolorna samt vad de innebär att gå i skolan. Även här väljer man oftast en skola i det området man bor i. När det gäller elever som kommer via Migrationsverket anmäler skolkontoret elever till hälsokontroller. Skolsköterskan administrerar eventuella vidare kontakter med Vårdcentralen.

När rektor fått information om att det kommer en ny elev, kallar han/hon till ett möte. Även SvA-lärare, skolsköterska och modersmåls lärare (om det finns någon) är med. Under mötet görs en uppskattning om vilken årskurs eleven ska gå i och en tillfällig klassplacering görs. Man börjar skolan snarast möjligt. Därefter görs en pedagogisk kartläggning av nivåer inom olika områden och detta ligger till grund för den slutliga klassplaceringen som görs. Eleven får ett schema utifrån behov. Efter omkring 3-4 veckor har man ett uppföljningsmöte. Skolsköterskan är med om det behövs.

Några internationella klasser/förberedelseklasser finns inte i Trosa. Tidigare fanns det sådana, men de togs bort då man inte tyckte att det fungerade något bra. Man anser att det är bättre att de nyanlända eleverna börjar i ordinarie klass omgående (s.k. inkludering), inte minst för att motverka isolering.

I och med att en nyanländ elev blir klassplacerad omgående får eleven mycket stöttning och stöd. Eleven läser skolans samtliga ämnen, men en egen plan görs som revideras efter hand. Svenska som andraspråk läses både i klassen och enskilt och/eller i en särskild undervisningsgrupp.

Studiehandledning på modersmålet finns också att tillgå när det finns en studiehandledare tillgänglig på det efterfrågade språket. Man menar att det är bättre att börja skolan på en gång, än att vänta på att studiehandledare med ”rätt” språk ska börja på skolan. Modersmålsundervisning erbjuds om det är minst fem elever som vill läsa det aktuella språket.

Framgångsfaktorer

Enligt ansvarig på skolkontoret är framgångsfaktorerna att det finns tydliga rutiner; man vet vem det är som tar den första kontakten med elever samt att det är tydligt vart de sedan ska. Att Trosa är en liten kommun ses också som en framgångsfaktor då kommuninvånarna är engagerade och ”drar åt samma håll”. Det är inte ett främlingsfientligt samhälle.

Utvecklingsområden

Detta borde utvecklas enligt ansvarig på skolkontoret:

- Länsstyrelsen borde starta och "dra" nätverk för SVA-lärare, modersmåslärare och studiehandledare samt skolledare.
- Webb-plattform på länsnivå där man kan byta tankar, idéer, etc.
- Webb-baserad "språkplattform" (som SO-orienteringen)
- Kommun och/eller läns gemensamma kompetensutvecklingsinsatser
- Kommun och/eller läns gemensamma språkutvecklingsinsatser.

Flen

Som nyanländ i Flens kommun får man komma till *Kompassen* som är en mottagning för nyanlända vuxna och barn. barn- och utbildningsförvaltningen, Arbetsmarknad och utbildningscentrum och Arbetsförmedlingen samarbetar här med varandra för att underlätta etablering och skolstart. Alla nyanlända barn och ungdomar (0-18 år) får information om skolan, hälsosamtal samt smittskyddsprovtagning. Efter tiden på kompassen går man vidare till en förberedelseklass på grundskolan eller till språkintröduktion på gymnasiet.

Mottagande, intröduktion och undervisning på grundskolan

Det finns flera förberedelseklasser, med olika nivåer, på låg och mellanstadiet inom grundskolan i Flens kommun. En skola arbetar med inkludering, det vill säga att man börjar i ordinarie klass på en gång. När det gäller högstadiet så samlas alla högstadieelever i en förberedelseklass på en högstadieskola. Vistelsetiden i en förberedelseklass är vanligtvis 1½ till 2 år. Personen jag varit i kontakt med upplever att förberedelseklasser är ”en skola i skolan”.

All undervisning sker i förberedelseklassen och man läser i stort sätt samtliga ämnen. Har man t.ex. en god engelska läser man det i en ordinarie klass. Studiehandledning på modersmål finns att tillgå, likaså modersmålsundervisning. När det gäller kartläggning av elevers tidigare kunskaper, så väntar man på Skolverkets material angående detta.

Lärarna i förberedelseklasserna får regelbunden handledning av kurator samt att man har en regelbunden träff med rektor.

Mottagande, intröduktion och undervisning på gymnasiet

Språkintröduktion är till för ungdomar som nyligen anlänt till Sverige. Utbildningens tyngdpunkt ligger på det svenska språket för att ungdomarna ska kunna söka sig vidare till ett nationellt gymnasieprogram eller annan utbildning. De rutiner som skolan har för mottagande och intröduktion av nyanlända är kända av personalen på språkintröduktion.

Efter att en elevs skrivits in, testas han/hon av. Sedan placeras man in i en av sju grupper (man nivågrupperas efter kunskaper i svenska). Fem av dessa är till för nyanlända utan kunskaper i det svenska språket. Är man nybörjare läser man svenska som andraspråk, matematik och engelska. Man läser också något som kallas för SvASO, vilket är ”nybörjar SO” (svenska med inslag av SO). Även matematiken och engelskan är nivågrupperad likaså SO-ämnena (samhällskunskap, geografi, religion och historia). Man måste dock ha en viss språknivå för att kunna läsa teoretiska ämnen såsom SO. När det gäller undervisning på modersmålet så skapas det en grupp om det finns minst fem elever.

Alla elever har en individuell studieplan som revideras efter hand. Man kartlägger inte elevers tidigare kunskaper utan man gör olika tester för att se vilken grupp man ska tillhöra. Studiehandledning på modersmål finns att tillgå och man har också elevhandledare som är med under lektionstid.

Skolans elevhälsoteam kommer regelbundet till språkintröduktion och mentorerna har då möjlighet att ta upp olika frågor som rör eleverna.

Framgångsfaktorer

Detta är framgångsfaktorerna enligt de personer jag varit i kontakt med:

- Man är flexibla.
- Man har ett "utvecklingsfokus": Man är mentalt förberedda och man tänker aldrig "så här har vi gjort förr".
- Det är tryggt på skolorna.
- Det finns en glädje för skolan och eleverna är motiverade.
- Man är duktig på att skapa relationer.
- Man är duktig på att möta de som ej får PUT (permanent uppehållstillstånd).
- Liten kommun: Man får ett gott kontaktnät.
- Lärarna på språkintröduktion har varit med och byggt upp en organisation för skolans övriga SvA-verksamhet.

Utvecklingsområden

- Mer tillgång till studiehandledare på modersmål.
- Få mer kunskap kring språkutvecklande arbetssätt/förhållningssätt. Detta ska gälla samtliga lärare och ämnen.
- Kartläggning av elevers tidigare kunskaper.
- Mottagandet till ordinarie klass från förberedelseklass behöver ses över.
- Ämneslärare och modersmålslärare/studiehandledare på modersmål behöver få mer stöd.
- Nätverk för modersmålslärare/studiehandledare på modersmål. Här skulle man kunna föra pedagogiska resonemang samt få kunskaper om det svenska skolsystemet.
- Nätverk på länsnivå för lärare som arbetar i förberedelseklass och på språkintröduktion.
- Mer vidareutbildningar/fortbildningar inom frågor som rör nyanlända elever.

Vingåker

Introduktion, mottagande och undervisning på grundskolan

Vingåkers kommun har ett organiserat mottagande av nyanlända elever och man följer Skolverkets rekommendationer. Riktlinjer/rutiner finns i form av ”*Plan för introduktion av nyanlända i Vingåkers kommun. Förskola och skola*”. Denna är känd av all personal som arbetar inom skolan i kommunen.

I ett första steg kallar kommunens integrationssamordnare nyanlända till ett informationsmöte där skola och socialförvaltningen deltar. Man får information om förskola/skola och man blir erbjuden hälsosamtal på Vårdcentralen. Skolverksamheten för nyanlända barn och ungdomar är förlagd till Sävstaskolan och Vidåkersskolan. På Sävstaskolan finns förberedelseklasser för åldrarna 6-12 år och på Vidåkersskolan finns elever från 13 år. När det gäller mottagandet i grundskolan gör rektor på Sävstaskolan och skolsköterskan ett hembesök för att informera om skolan samt kontrollera barnens hälsostatus. Vid hembesöket klargörs, förutom hälsostatus, följande: Uppehållstillstånd, tidigare skolgång, familjesituation, språkkunskaper, traumatiska upplevelser, behov av BUP-kontakt samt tidigare sjukhusvistelse. Efter detta, kallas man till skolan för ett introduktionssamtal med klasslärare. Eleven placeras i en förberedelseklass utefter ålder. En kartläggning av elevens tidigare kunskaper görs av modersmåls lärare och klasslärare och en individuell studieplan upprättas. Kartläggningen som sker på modersmålet pågår under två veckors tid och inom maximalt två månader ska den leda fram till elevens framtida klassplacering.

Man undervisar i svenska som andraspråk (SvA) men också i övriga ämnen. Då studiebakgrunderna är varierande blir den individuella anpassningen stor. För modersmålsundervisning gäller att en elevgrupp på minst fem elever inom språket och lämplig lärare ska finnas för att kommunen ska ordna det. Man har möjlighet att få studiehandledning på sitt modersmål utifrån de språkresurser som finns att tillgå i kommunen. Man har också rätt till samma stödinsatser som övriga elever på skolan. När eleverna känner sig trygga och kan kommunicera på svenska, slussas de successivt ut i ordinarie klasser. Vanligtvis tillbringas man ungefär ett år i förberedelseklass.

I Vingåkers kommun arbetar man aktivt med språkutveckling och språkutvecklande arbetssätt. Man har satsat mycket på skolbiblioteken och det förekommer regelbundna aktiviteter såsom sagoläsning och läxhjälp för bland annat förberedelseklass eleverna. Man har också sommarskola för nyanlända elever några veckor varje sommar. De skolor som tar emot nyanlända barn och ungdomar har ett samarbete med Annika Sandell Ring från Nationellt centrum för Svenska som andraspråk. Hon har handlett (handleder) skolpersonal och håller dem à jour med den senaste forskningen. Då nyanlända kan ”försvinna” från en dag till en annan” arbetar lärarna mycket med att stötta de övriga barnen i klassen. Lärarna får handledning av skolpsykolog, skolkurator, skolsköterska samt rektor. Då skolan är en frizon för många elever och särskilt för de nyanlända, har rektorn en vision om att ”skolan ska vara öppen alla dagar i veckan året om”.

Man arbetar även aktivt mot rasism och främlingsfientlighet; man följer således ”*handlingsplan mot rasism i Vingåkers kommun*”. Rektor för Sävstaskolan menade att ”vem som helst får inte jobba här. Stor vikt läggs vid personlig lämplighet och det gäller att ha rätt inställning. Det är faktiskt kö till att få jobba här”.

Framgångsfaktorer

Enligt rektor för Sävstaskolan är framgångsfaktorerna följande:

- Personalen, som har en stor kunskap och lång erfarenhet av att arbeta med nyanlända barn och ungdomar.
- Den allmänna värdegrunden.
- Man är à jour med utvecklingen. Mycket tack vare Annika Sandell Ring.
- Behöriga lärare i svenska som andraspråk. Dessa har tät kontakt med ovanstående person.
- Bra lokaler.

Utvecklingsområden

Enligt Sävstaskolans rektor kan ”man alltid bli bättre på att ta emot nyanlända elever och vi kan ständigt förbättra saker”. Detta kan utvecklas:

- Mer resurser; fler modersmåslärare och studiehandledare på modersmål.
- Samarbete med kommuner inom länet.
- Olika nätverk för lärare och skolledare på länsnivå.
- Webb-baserad plattform för studiehandledare på modersmål och modersmåslärare.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska flyktingfonden

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

REGIONFÖRBUNDET
SÖRMLAND